

Список використаної літератури

1. Hochschulrektorenkonferenz: Bologna-Reader. Texte und Hilfestellungen zur Umsetzung der Ziele des Bologna-Prozesses an deutschen Hochschulen. Beitrage zur Hochschulpolitik. – Bonn, 2004. – 306 s.
2. Локшина О.І. Контроль та оцінка успішності учнів у школах Західної Європи / О. І. Локшина. – К.: КМІУВ, 2002. – 52 с.
3. Навчання у Німеччині. Практичні поради для іноземних студентів / Deutscher Akademischer Austauschdienst German Academic Exchange Service. – 2017. – 66 с.
4. Сисоєва С.О., Кристопчук Т.Є. Освітні системи країн Європейського Союзу: загальна характеристика: навчальний посібник / С.О. Сисоєва, Т.Є. Кристопчук // Київський університет імені Бориса Грінченка. – Рівне: Овід, 2012. – 352 с.
5. Шеверун Н.В. Особливості оцінювання якості загальної середньої освіти в Німеччині / Н.В. Шеверун // Педагогіка і психологія. – 2014. – № 4. – С. 71-75.

Анастасія Куницька

МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ І УКРАЇНИ: СПЕЦИФІКА, КРИТЕРІЇ, МЕТОДИ

У наш час безперервного технологічного розвитку людства першочерговою є потреба у висококваліфікованих фахівцях. Система вищої освіти розвинених країн світу швидко реагує на зміни, що відбуваються в соціально-економічному, науково-технічному й духовно-культурному житті суспільства. Ці країни роблять ставку на людський капітал і створюють ефективні умови для її розвитку. До них належать: Велика Британія, Швейцарія, Сполучені Штати Америки, Канада, Китай, Японія.

Провідну роль у визначенні світових тенденцій розвитку вищої освіти займає Велика Британія. Міжнародний рейтинг «Times Higher Education World University Rankings», що оцінює діяльність університетів світового класу за тринадцятьма індикаторами ефективності показує, що університети Сполученого Королівства займають високі позиції. При цьому провідними критеріями оцінки виступають якість викладання, організація й здійснення наукових досліджень, трансфер знань і міжнародна перспектива розвитку університетів.

Створення конкурентоспроможної національної системи вищої освіти в Україні є першочерговим завданням прогресивного розвитку країни, її інтеграції до європейського і світового освітнього простору. У 2014 році Україна розпочинає реформування вищої освіти в країні відповідно прийнятому закону «Про вищу освіту» (2014 р.).

З метою оцінки результативності освітньої діяльності закладів вищої освіти, кожною країною створено власну систему моніторингу якості вищої освіти, яку представлено спеціалізованими органами та службами. Це дозволяє отримувати аналітичну інформацію щодо якості розвитку освітньої системи країни, координувати профорієнтаційні заходи вступної та рекламної кампанії університетів відповідно запитів ринку праці.

Аналіз наукових праць показує, що окремі аспекти даної проблеми вивчалися вітчизняними і зарубіжними вченими: С. Бін, Д. Вестерхайден, П. Волш, Д. Вудхауз, Л. Глебова, О. Грінчіна, Г. Єльніков, В. Зінченко, Б. Кеєм, М. Кузнецова, О. Ляшенко, А. Марша, Дж. Найт, А. Неженцева, Д. Робінсон, П. Уільямс, В. Шадриков та ін

Мета нашого наукового пошуку полягає у виявленні й порівнянні особливостей, критеріїв і методів моніторингу якості вищої освіти Великої Британії та України.

Аналіз наукових джерел [2; 5] показує, що система вищої освіти у ХХІ столітті має певні тенденції розвитку. Зокрема вченими виділяються такі напрямки її розвитку:

- по-перше, масовість та динамізм розвитку вищої школи, що виявляється у доступності освіти для всіх, незалежно від віку, соціального статусу та нації;
- по-друге, запровадження безперервної освіти у світі надає можливість людині отримати освіту протягом усього життя;
- по-третє, дистанційне навчання, що ґрунтується на використанні інноваційних інтерактивних технологій навчання, зокрема цифрових технологій, сприяє швидкому обміну інформацією серед світової спільноти;
- по-четверте, диверсифікація та інтернаціоналізація вищої освіти, що характеризується збільшенням різноманітності освітньо-професійних програм підготовки фахівців, створенням нових навчальних дисциплін та курсів, залучення іноземців до здобуття вищої освіти в різних країнах світу;
- по-п'яте, індивідуалізація навчання в університетах надає можливість не тільки створення власної траєкторії навчального процесу, але й дозволяє самостійно обирати професійно спрямовані дисциплін та курси навчання; організувати тренінги, стажування, тьюторські заняття тощо;
- по-шосте, спрямованість організації навчального процесу у вищій школі на науково-дослідницьку діяльність, що проявляється у заохоченні студентів до професійної творчості та винахідницької діяльності;
- по-сьоме, трансформація змісту вищої освіти відбувається на засадах неперервності, системності й послідовності, про що свідчить доцільна організація її рівнів (бакалаврату, магістратури, аспірантури, докторантури, післядипломної освіти);
- по-восьме, орієнтація якості навчання на кінцевий результат, що проявляється у професійній спрямованості на оволодіння випускниками університетів фундаментальними науково-теоретичними знаннями, практичними професійними вміннями та навичками.

Загальновідомо, що система освіти є невід'ємною частиною інтелектуального, духовного, культурного й економічного розвитку кожної країни світу. Науковці визначають її як цілісний процес, результат навчання, що виявляється у формуванні загальних і специфічних, академічних і вузькопрофесійних знань та похідних від них умінь і навичок.

Проте, з іншого боку, вчені розглядають освіту як процес фахової підготовки кваліфікованих спеціалістів у різних галузях суспільної діяльності. Таке тлумачення освіти веде за собою подвійне значення поняття «якість вищої освіти». Воно являє собою, з одного боку, якісний результат відповідності знань, навичок та вмінь випускника навчального закладу вимогам певної професії, а з іншого, – якість освітньої системи в цілому, сукупність її властивостей, яка дозволяє задовольняти певні потреби відповідно до її призначення [1; 3]. Тому якість вищої освіти пов'язується нами як із питанням конкурентоспроможності країни, її економічної незалежності, так із процедурою моніторингу оцінювання підготовки фахівців.

Згідно зі статтею 11 Всесвітньої декларації Організації об'єднаних націй з питань освіти, науки і культури (ЮНЕСКО), якість у сфері вищої освіти є багатогранною концепцією, що повинна охоплювати всі її функції та види діяльності: освітні програми, матеріально-технічну базу, наукові дослідження, укомплектування кадрами, обладнання, учнів, будівлі, стипендії, роботу на користь суспільства та академічне середовище [2].

Це дозволяє говорити про те, що заклад вищої освіти повинен мати цілісну політику і пов'язані з нею процедури забезпечення якості освіти, що оприлюднені і є частиною стратегічного управління цим процесом.

У зв'язку з цим у науковий обіг вченими введено поняття «моніторингу якості вищої освіти» як складової управління якістю освіти. Науковцями визначено певні вимоги щодо здійснення даного процесу: об'єктивність (виключення недостовірних результатів, створення рівних умов для всіх), систематичність (відповідна послідовність

моніторингу), валідність (відповідність тестів змісту навчання, підтвердження результатів різними способами), гуманістичність (створення сприятливого морально-психологічного клімату), надійність (сталість результатів після повторного контролю), урахування особливостей учасників моніторингу (створення відповідних умов проведення досліджень) [1].

Дослідження показує, що вища освіта Великої Британії з часів виникнення перших університетів завжди знаходилася на вершині освітньої піраміди світу. На університети країни покладено великі сподівання в плані проведення соціальних, економічних і національних програм розвитку. З часів виникнення основне призначення університетів полягало у поширенні високого рівня освіченості, вихованні суспільної еліти, розвитку культури мислення і діяльності, поширенні духовних цінностей.

У Великій Британії структуру вищої освіти представлено університетськими коледжами, університетами, вищими коледжами, політехнічними інститутами. Ліва частина закладів вищої освіти в країні складають університети, яких у Британії понад сотня, вони ж формують освітню політику країни. Відповідно до прийнятої моделі, освіта в країні складається з двох етапів. Освітній ступінь бакалавра студенти Північної Ірландії, Уельсу, Англії здобувають за три роки. У Шотландії пропонуються чотирирічні програми. Закінчивши курс бакалаврату студенти отримують ступінь First Degree. Серед випускників освітнього ступеня «бакалавр» у Великій Британії близько 10% – іноземці. Магістратура ж триває один рік. Частка іноземних студентів на здобуття даного освітнього ступеня в закладах вищої освіти становить близько 45%. Останнім етапом отримання вищої освіти у Великій Британії є докторантура, що триває три роки і завершується захистом дисертації [4].

Головною ланкою системи вищої освіти в країні є університети. Вони поділяються на три категорії на основі конкретно-історичної ситуації створення й розвитку. У першу входять університети, які засновано ще в середні віки Оксфорд (1096 р.) та Кембридж (1209 р.), університети Сент-Ендрюсу (1410 р.), Глазго (1451 р.), Единбургу (1583 р.). До другої групи відносяться університети, засновані у ХІХ столітті, а саме: Манчестерський (1824 р.), Лондонський (1826 р.), Королівський коледж Лондона (1829 р.), Ліверпульський (1881 р.) та ін.. Третю групу представляють університети, що виникли у ХХ столітті: Імперський коледж Лондона (1907 р.), Бристольський (1909 р.), Уорвікський (1965 р.), Відкритий університет Великої Британії (1969 р.) та ін..

З метою моніторингу якості вищої освіти у Великій Британії у 1997 р. створено спеціальний незалежний орган «Quality Assurance Agency (QAA)» – «Агентство Забезпечення Якості». «QAA» на основі «Кодексу якості вищої освіти» перевіряє, як університети, коледжі та інші заклади вищої освіти Британії підтримують свої академічні стандарти і забезпечують якість підготовки фахівців. Проте, освітні програми акредитують самі заклади вищої освіти країни, оскільки принцип відповідальності за якість професійної підготовки закладено в автономії університетів.

Методи перевірки «Агентством Забезпечення Якості» базуються на самооцінці діяльності університетів відносно встановлених академічних стандартів, що подається кожним університетом, а також на щорічному національному опитуванні студентів-випускників щодо їх ставлення до освітньо-професійних програм й самооцінці власного рівня засвоєння професійних знань, формування практичних умінь і навичок.

На момент написання рецензії робиться акцент на існуванні надійних академічних управлінських структур, а також політики та підходів, що дозволяють реалізувати національні очікування в поєднанні з доказами того, що відбувається. Докази отримують різними способами, включаючи інтерв'ю з відповідними особами і структуровані обговорення з фокус-групами студентів та співробітників. Зазвичай огляди «QAA» не розглядають окремі курси чи програми навчання, а також не розглядають і не оцінюють роботу студентів.

Структуру вищої освіти України на сьогоднішній день представлено академіями, університетами, інститутами та консерваторіями. Серед кращих класичних університетів України за результатами консолідованого рейтингу 2019 р. визначено Київський національний університет імені Т. Шевченка, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Львівський національний університет імені І. Франка, Національний університет «Києво-Могилянська академія», Одеський національний університет імені І. Мечникова, Дніпровський національний університет імені О. Гончара, Сумський державний університет, Чернівецький національний університет імені Ю. Федьковича та ін..

Система забезпечення якості вищої освіти в Україні складається: із систем внутрішнього й зовнішнього забезпечення якості діяльності закладів вищої освіти, діяльності «Державної служби якості освіти в Україні» та «Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти». «Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти» формує вимоги й критерії щодо забезпечення якості вищої освіти в Україні, аналізує якість діяльності закладів вищої освіти, проводить ліцензійну й акредитаційну експертизи та складається з Галузевих експертних рад.

Зкладами вищої освіти визначаються принципи та процедури забезпечення якості професійної підготовки; моніторинг та корегування освітніх програм відповідно запитам соціально-економічного, політичного й культурного розвитку країни; щорічне оцінювання здобувачів вищої освіти; забезпечення підвищення кваліфікації працівникам освіти, наявності ресурсів й інформаційних систем з метою ефективного управління освітнім процесом.

Вищезазначене приводить до висновку: і у Великій Британії і в Україні в контексті забезпечення якості вищої освіти пріоритетними стають питання автономізації діяльності університетів, самостійний вибір ними освітніх програм; стимулювання інтересу студентів до науково-дослідної діяльності; збільшення кількості студентів з напрямів підготовки, які визначає ринок праці й соціально-економічний розвиток країни й світу в цілому; забезпечення навчання впродовж життя. Усе це свідчить про доцільність створення єдиної системи моніторингу якості освіти в світі.

Список використаної літератури

1. Бодненко Д.М., Жильцов О.Б., Лециньський О.Л., Мазур Н.П. Моніторинг навчальної діяльності: навчальний посібник / Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2014. – 276 с.
2. Всесвітня декларація про вищу освіту для XXI століття: підходи та практичні заходи. Електронний ресурс. Режим доступу: <http://www.sde.ru/files/t/pdf/5.pdf> (Дата звернення 7.10.2019).
3. Зінченко В.О. Моніторинг якості навчального процесу у вищому навчальному закладі : монографія / В.О. Зінченко // Держ. закл. «Луган. нац. ун-т імені Тараса Шевченка». – Луганськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. – 360 с.
4. Красильникова Г. Система моніторингу якості вищої освіти в університетах Великої Британії: досвід для України / Г. Красильникова // Порівняльна професійна педагогіка. – 2014. – №4 (3). – С. 138-144.
5. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (ESG). – Київ: ТОВ «ЦС», 2015. – 32 с.